

Llaor i glosa del caganer

Josep Maria Llauradó

Sortit de l'armari i de la bossa on ha viscut tot l'any, amic retrobat i amic força visible, o adquirit de trinca als mercadets de Nadal en gran part regentats per africans que es miren encuriosits els curiosos costums europeus, el caganer domina aquests dies, fins d'aquí un parell de setmanes, les nostres llars. La figura popular del pessebre, datada des del XVII i popular des del XIX, presideix els pessebres fent la seva -de cos, en diu el diccionari, tot concretant-ho-, adobant la terra per l'any vinent, interrogant periòdicament i puntual l'espectador que no se sentiria còmode ni ancorat al Nadal sense la seva presència. Un naixement sense caganer és del cert com un Nadal sense naixement, com un any sense Nadal, com un any sense cap d'any, a la fi un impossible matemàtic i un defici emocional que val més no imaginar. El caganer ens centra en allò que és real i, si més no un cop l'any, ens fa veure com són de ridículs i bojos els nostres somnis, les nostres activitats de somiatruïtes, comparats amb la hiperrealitat que la seva figura recorda.

El caganer és una aportació de la nostra cultura al món tot, compartida amb altres pobles. Un símbol gairebé ecumènic de generositat, d'interculturalitat, de transversalitat pura i dura: un senyal que, vers qualsevol persona, sempre és molt més el que ens uneix que el que ens separa. L'uomo defecante, en diuen els italians; the man who shits, en anglès de Home English. Un costum universal, sí, comprensible i admirat a tot el planeta, tot i que arran d'una exposició d'Antoni Miralda a Còpia, a la vall de Napa, a Califòrnia, el 2002, la Lliga Catòlica local es queixà de l'atrocitat de mesclar aquest personatge amb els personatges més aviat místics i estirats del retaule del Nadal. «Even the king has to do it every day, or at least every other day», aclarí algú, molt encertadament, com recorda la National Coalition Against Censorship.

(Potser per això, si aquest escrit hagués d'aparèixer al Napa Valley Register, hauríem d'encapçalar-lo amb un missatge del tipus: «Aquest article pot ferir la sensibilitat del/la ciutadà/na americà/na, tan refractari/a als crims de tota guerra, tan sensible a les humils extrusions de l'humil caganer». Sort n'hi ha que escrivim a un dels diaris més lliures que al món es fan i es desfan, probablement).

El caganer, morigerat i quiet, quin remei, ignora aquesta buida polèmica.

El caganer no demana, no critica, no aplaudeix, no anima ni ovaciona, i tampoc no sembla deprimit. No recrimina, i això que hi ha, a l'escenari que domina, motius de tots colors. A tot estirar, fuma sa pipa, impassible, indiferent, inalterable. El caganer caga i observa -en aquest ordre- sense cap més commoció que l'annual entrada i sortida del pessebre, com a anunci de la fi de l'any, primer, i del retorn a la rutina, després, rere l'esclat genèric -pel gener- del calendari. El caganer és un símbol, sí, però poc ambiciós, humil, tímid, terrenal i terrestre, carnal, escatològic, sí, i en el doble sentit de les realitats més orgàniques i químiques i de les preguntes més elevades sobre el més enllà de la mort: escatològic, sí, però proper, col·lega. Un símbol light, diríem, si no fos per la seva ocupació, gens ebúrnica, forçosa com poques n'hi ha. Un símbol de l'amabilitat del silenci, tan desprestigiada com excepcional, i de la necessària concentració que exigeixen totes les feines humanes, si hom vol fer-les com cal. El caganer no s'impressiona, no vol ser model de res ni de ningú, i això que sap perfectament que tothom, absolutament tothom, l'imita. Universal, doncs, en el sentit més estricte, no reclama cap privilegi peculiar, cap identitat més que l'autodesitjada, cap favor més que l'atenció que ell mateix s'atorga.

I això que el caganer sap perfectament que el seu posat l'adopten cada dia, o gairebé, els uns i els altres, tots. Caga el rei i caga el bisbe -com diu la cançó-, caga el covard i el valent. Caguen el jutge i el reu, i el fiscal, per descomptat, i el ministre i el bidell. Els caganers se succeeixen palesant la fama dels personatges capturats any rere any en la feina dita, i l'oferta i la demanda descobreix, any rere any, els personatges, capturats en la figureta, que s'han guanyat d'exercir-ne:

Ronaldinho, Letícia, Dalí, Bush, Fidel, Artur Mas, Bin Laden, ... I tot confirma, any rere any, que si no tens caganer que et representi no ets ningú. Caguen els caganòfils i els cagafòbics, tot junts, i ensems aïllats, amb el cul enlaire, contemplant el pas dels dies, què hi farem, i puix l'ase és mort, toquem a festa. Cada ovella al seu corral, i qui no celebra el Nadal, poc val, i qui no celebra el Nadal, és home de tant se val.

El caganer no sap que enguany hi hagué una guerra -moltes- ni que les guerres continuaran l'any vinent. Es mira, és un dir, els que li recorden de tard en tard el penós sinònim -covard- que té el seu mot, i continua revalidant la seva tasca. El caganer es mira, és un dir, els espectacles mundans -les cares arts publicitàries de Zaplana, les arengues bovines de Bono, el to general de l'espectacle parlamentari (un gènere, ja, més que una institució), les esmenes a la totalitat, la prohibició a l'Acadèmia de la Llengua Valenciana de discutir-ne el nom, de la llengua, el tot inclòs i el res inclòs, ni tan sols el bon dia-, i continua, què hi farem, la seva tasca. El caganer es mira el nostre

comú pelegrinar pel calendari amb compassió, no cal dir-ho, i amb un punt de muda empatia pels humans de carn i ossos, amb els que comparteix tantes aspiracions, tants somnis i desigs de benaurança, i una sola feina. Veurem coses grosses, va dir aquell, i en primera línia, un dels pocs símbols d'eternitat fugissera i de permanència, de retorn a la llar i de pau universal, com el metre, l'ohm, l'ISBN i el format PDF, el caganer continuarà fent sa feina.

Josep M. Llauradó. Escriptor

Publicat al Diari de Balears el 24 de desembre de 2004